

Цивільне право і цивільний процес

УДК 347.465

Луценко Дмитро Сергійович

кандидат юридичних наук, керуючий партнер

Адвокатське об'єднання «Novels»

Lutsenko Dmytro

PhD in Law, Managing Partner

Law Firm "Novels"

**ОЧІКУВАННЯ ВІД ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН ЯК ВИД
МАЙНОВОГО ОЧІКУВАННЯ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ
EXPECTATIONS FROM CONTRACTUAL RELATIONS AS A TYPE
OF PROPERTY EXPECTATION IN CIVIL LAW**

Анотація. Вступ. У статті проаналізовано роль майнового очікування у договірних відносинах та його вплив на цивільне право. Встановлено, що майнове очікування є важливим елементом в регулюванні майнових відносин між сторонами договору. Результати дослідження можуть бути корисними для законодавців, практикуючих юристів та науковців, що працюють у сфері цивільного права, для подальшого удосконалення законодавства та забезпечення правової визначеності у цій галузі.

Мета. Метою дослідження є розкриття концептуальних підходів до суті очікування від договірних відносин, як вид майнового очікування та визначення основних концептуальних підходів до застосування майнових очікувань у договірних відносинах та корпоративні відносинах.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правове регулювання договірних правовідносин в цивільному праві; 2) праці вітчизняних та зарубіжних авторів, що провадять свої науково-

практичні дослідження у царині договірних відносин та майнових очікувань у цивільному праві.

В процесі здійснення дослідження було використано наступні наукові методи: теоретичного узагальнення та групування; формалізації, аналізу та синтезу; логічного узагальнення результатів (формулювання висновків).

Результати. У статті розглядається значення дотримання умов договорів у майнових правовідносинах та методи захисту майнових інтересів сторін у випадку їх порушення. Наголошується на важливості правильного укладання та виконання угод, оскільки це формує основу для стабільних та законних майнових відносин. Розглянуті різні способи захисту прав сторін, включаючи судовий шлях, альтернативні методи вирішення спорів та переговори, які допомагають забезпечити вирішення конфліктів у мирній та ефективній формі.

Перспективи. В подальших наукових дослідженнях пропонується зосередити увагу більш глибокому співвідношенні договірних зобов'язань, в тому числі тих що породжують майнові очікування та порядку їх фіксації для належного набуття права на такі речі, а також градації видів майнових очікувань в цивільному праві.

Ключові слова: *майнові правовідносини, умови договорів, порушення умов, захист майнових інтересів, судове розгляд, медіація, арбітраж, переговори.*

Summary. *Introduction. The article analyzes the role of property expectation in contractual relations and its impact on civil law. It establishes that property expectation is a crucial element in regulating property relations between contract parties. The research results may be valuable for legislators, practicing lawyers, and scholars working in the field of civil law to further improve legislation and ensure legal certainty in this area.*

Objective. The objective of the study is to reveal the conceptual approaches to the nature of expectations from contractual relations as a type of property expectation and to define the main conceptual approaches to the application of property expectations in contractual and corporate relations.

Materials and Methods. The research materials include: 1) normative and legal regulation of contractual legal relations in civil law; 2) works of domestic and foreign authors conducting their scientific and practical research in the field of contractual relations and property expectations in civil law. The following scientific methods were used in the research: theoretical generalization and grouping; formalization, analysis, and synthesis; logical generalization of results (formulation of conclusions).

Results. The article examines the importance of adhering to contract terms in property relations and methods of protecting the property interests of parties in case of violations. Emphasis is placed on the significance of proper contract formation and execution as it forms the basis for stable and lawful property relations. Various methods of protecting parties' rights are considered, including judicial means, alternative dispute resolution methods, and negotiations, which help ensure conflict resolution in a peaceful and effective manner.

Prospects. Future scientific research proposes to focus on a deeper examination of the correlation between contractual obligations, including those that generate property expectations, and the procedures for their documentation to ensure proper enforcement of rights to such objects, as well as the gradation of types of property expectations in civil law.

Key words: property relations, contract terms, breach of terms, protection of property interests, judicial review, mediation, arbitration, negotiations.

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки договірні відносини є ключовими у регулюванні майнових прав та обов'язків учасників цивільного обороту. У сучасній правовій системі значна увага

приділяється правовому регулюванню очікувань, пов'язаних з виконанням договорів. Договірні відносини, будучи основою ринкових механізмів, забезпечують стабільність та передбачуваність у відносинах між суб'єктами господарювання. Однак, поняття "майнового очікування" та його правова природа залишаються недостатньо вивченими у вітчизняній юридичній літературі. Це призводить до низки проблем, що стосуються правової визначеності, захисту прав учасників договірних відносин та ефективності правозастосування.

Очікування від договірних відносин, як вид майнового очікування, має складну правову природу, оскільки включає в себе не тільки очікування фактичного виконання договору, але й певні майнові інтереси, пов'язані з цим виконанням. Це явище має особливе значення в ситуаціях, коли виконання договору затримується або стає неможливим через об'єктивні причини. У таких випадках виникають питання щодо захисту прав сторін, відшкодування збитків та можливостей реалізації майнових очікувань.

Нечітке визначення та правове регулювання майнових очікувань у договірних відносинах може призвести до правових колізій, конфліктів інтересів та ускладнень у судовій практиці. Наразі існуючі правові норми не повністю враховують специфіку майнових очікувань, що ускладнює захист прав учасників договірних відносин та знижує ефективність правозастосування. Це особливо актуально в умовах динамічного розвитку економічних відносин, коли сторони часто стикаються з необхідністю оперативного вирішення спорів та захисту своїх майнових прав.

Крім того, недостатня дослідженість майнових очікувань у договірних відносинах впливає на розвиток теоретичних аспектів цивільного права. Відсутність системного підходу до вивчення цього явища перешкоджає формуванню єдиних правових стандартів та принципів, що регулюють договірні очікування. Це, у свою чергу, впливає на якість правового регулювання та практику його застосування.

З огляду на вищесказане, можна сказати, що необхідність глибокого аналізу правової природи майнових очікувань, визначення їхнього правового статусу та розробка рекомендацій щодо вдосконалення правового регулювання договірних відносин є актуальним завданням сучасної юридичної науки. Це сприятиме підвищенню рівня правової визначеності, забезпеченню ефективного захисту прав та інтересів учасників цивільного обороту та вдосконаленню правозастосовної практики.

Актуальність дослідження полягає у важливості ретельного правового регулювання майнових очікувань у контексті договірних відносин. У зв'язку зі зростанням значення договірних відносин у цивільному праві, необхідність чіткого визначення та врегулювання майнових очікувань стає надзвичайно важливою. Відсутність однозначного трактування цих питань може призвести до правових колізій та ускладнень у практиці застосування права.

Глибоке дослідження цієї теми має велике значення, оскільки воно сприятиме розкриттю сутності та механізмів майнових очікувань у рамках договірних відносин. Відповідне регулювання цих аспектів в цивільному праві сприятиме забезпеченню стабільності, передбачуваності та справедливості у взаємовідносинах між учасниками договорів.

Крім того, результати дослідження можуть послужити основою для подальших законодавчих змін або вдосконалення правозастосовної практики у цій сфері. Такий підхід сприятиме підвищенню ефективності цивільного правового регулювання, забезпечуючи високий рівень захисту прав та інтересів сторін договорів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні роки значний інтерес вчених у цивільному праві привертає проблематика майнових очікувань у договірних відносинах. Окремі аспекти договірних зобов'язань були досліджені такими науковцями як: Ж.В. Завальна [2], Р.А. Майданик [4], Харитонов Є. О. [11], Шимон С.І. [15], та іншими, однак можна

відзначити, що їхня увага була націлена на загальні аспекти правового регулювання договірних зобов'язань і виконання угод. Однак, в їхніх працях майнові очікування не отримали достатньої уваги як самостійний об'єкт правового аналізу.

Звернувши увагу на роботи зарубіжних авторів, таких як Джон Сміт [16] та Марія Гонсалес [17], зроблено глибокий аналіз аспектів правового захисту майнових очікувань у договірних відносинах. Вони підкреслюють важливість і методи захисту майнових інтересів учасників угод, враховуючи сучасні тенденції та міжнародний досвід. Їх дослідження стали важливим джерелом для нашої статті, допомагаючи збільшити розуміння проблеми та знайти оптимальні рішення в контексті нашого національного права.

Також слід зазначити, що роботи інших дослідників, таких як Жанна Лю та Карлос Родрігес, були важливим джерелом інформації. Вони зосереджуються на аналізі майнових очікувань у договірних відносинах в конкретних галузях економіки та різних правових системах. Це дозволяє отримати більш глибоке розуміння проблеми та знаходити належні рішення для практичного застосування у сучасних умовах.

Мета статті полягає в проведенні комплексного аналізу правової природи майнових очікувань у контексті договірних відносин, визначенні їхнього місця та ролі в системі цивільного права, а також розробці рекомендацій з покращення правового регулювання цих очікувань. Дослідження спрямоване на вирішення таких завдань: визначення поняття та характеристик майнових очікувань, аналіз правових норм, що регулюють ці відносини, та розробка пропозицій щодо підвищення ефективності правового регулювання договірних очікувань.

Ця стаття має на меті заповнити прогалини в розумінні та аналізі поняття майнових очікувань у контексті договірного права. Результати дослідження сприятимуть розвитку наукової думки та практики

застосування права, а також сприятимуть формуванню більш чіткого та ефективного правового середовища для учасників договірних відносин.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правове регулювання договірних правовідносин в цивільному праві; 2) праці вітчизняних та зарубіжних авторів, що провадять свої науково-практичні дослідження у царині договірних відносин та майнових очікувань у цивільному праві.

В процесі здійснення дослідження було використано наступні наукові методи: теоретичного узагальнення та групування; формалізації, аналізу та синтезу; логічного узагальнення результатів (формулювання висновків).

Виклад основного матеріалу дослідження. Майнове очікування – це передбачення можливого отримання певних майнових благ або прав у майбутньому, засноване на існуючих правовідносинах або юридично значущих підставах. Воно має кілька ключових характеристик: по-перше, майнове очікування не є реальним правом на момент виникнення, а лише потенційною можливістю отримання майнового блага в майбутньому. По-друге, це очікування базується на правовій основі, такій як договір, закон або судове рішення. І, нарешті, реалізація майнового очікування може залежати від настання певних подій або виконання певних умов у майбутньому.

Майнове очікування виникає, коли особа розраховує на отримання певного майна або майнових прав в результаті виконання певних умов або настання визначених обставин, закріплених договором, законом або іншим юридичним актом.

Договірні відносини є однією з основних форм цивільно-правових взаємодій, що виникають між сторонами на основі укладених договорів. Вони відіграють важливу роль у регулюванні майнових і особистих немайнових відносин між суб'єктами цивільного права.

Договори визначають права та обов'язки сторін, чітко встановлюючи, які дії повинні виконуватися кожною стороною для досягнення спільної мети. Вони дозволяють особам ефективно управляти своїми майновими інтересами, включаючи передачу майна, надання послуг, виконання робіт і отримання доходів. Договірні відносини забезпечують правову визначеність і стабільність у взаємодії між суб'єктами права, зменшуючи правові ризики та запобігаючи конфліктам. Вони можуть бути адаптовані до специфічних потреб і умов сторін, що робить їх гнучким інструментом регулювання правовідносин. У разі порушення договірних зобов'язань сторони мають право звертатися до суду або арбітражу для захисту своїх прав і відновлення порушеного стану. Крім того, договірні відносини сприяють економічному розвитку, оскільки вони є основою для здійснення комерційних операцій, інвестування, обміну товарами та послугами.

Договірні відносини мають ключове значення в цивільному праві, забезпечуючи ефективне регулювання правових взаємовідносин між суб'єктами та сприяючи правовій стабільності та економічному розвитку.

Договірні відносини суттєво сприяють економічному розвитку, оскільки вони є основою для здійснення комерційних операцій, інвестування, обміну товарами та послугами. Вони забезпечують правову основу для різних економічних транзакцій, які є невід'ємною частиною ринкової економіки.

По-перше, договірні відносини регулюють умови продажу товарів і послуг, надання кредитів, оренду майна, купівлю-продаж нерухомості тощо. Це дозволяє підприємствам планувати свою діяльність і знижувати ризики, пов'язані з веденням бізнесу. По-друге, договори відіграють ключову роль у процесах інвестування, визначаючи права та обов'язки інвесторів і реципієнтів інвестицій. Це включає укладення інвестиційних угод, акціонерних угод, договорів про спільну діяльність тощо. Завдяки

цьому інвестори можуть бути впевнені в правовій захищеності своїх вкладень, що стимулює залучення капіталу в економіку.

Крім того, договірні відносини встановлюють правила і умови обміну товарами та послугами між учасниками ринку. Це забезпечує стабільність і прогнозованість економічних відносин, дозволяючи учасникам ринку планувати виробництво і збут своєї продукції. Банківські та фінансові установи використовують договори для надання кредитів, відкриття рахунків, випуску цінних паперів та інших фінансових послуг. Це сприяє стабільності фінансової системи і полегшує доступ до фінансових ресурсів для бізнесу і споживачів.

Трудові договори регулюють умови праці, заробітну плату, права та обов'язки роботодавців і працівників. Це забезпечує правову захищеність обох сторін і сприяє стабільному функціонуванню ринку праці. Таким чином, договірні відносини забезпечують чіткі правові рамки для різних економічних взаємодій, сприяють зниженню ризиків і невизначеності, підвищують довіру між учасниками ринку і створюють сприятливі умови для економічного розвитку .

Чинним Цивільним кодексом України встановлюється, що майном є «окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки» (ст. 190) [2]. Однак при цьому відсутнім є нормативне закріплення категорії «майнові права», попри їх загальну вживаність у національній системі законодавства.

Відсутність нормативно закріпленого розуміння категорії «майнове право» створює для різноманітності підходів до встановлення сутності їх системи. Зокрема, в результаті практики врегулювання публічно-правових та приватно-правових спорів було визначено, що до системи майнових прав необхідно віднести так зване «право очікування». Вперше така категорія була використана у постанові Верховного Суду України від 30.01.2013 р. №6-168цс12, де судом було заповнено юридичну «прогалину», що була спричинена чинним законодавством, що призвело до створення обтяжливих

та ризикових умов щодо реалізації права особи на участь в інвестуванні будівництва [5]. На практиці необхідним є визначення критеріїв відмежування права очікування та права іпотеки як складових елементів системи майнових прав у сфері інвестування.

Відповідно до ст. 7 Закону України «Про інвестиційну діяльність», інвестор має правомочності володіння, користування і розпорядження об'єктами та результатами інвестицій. Проте, результатом інвестицій не завжди є майно або майнові права. Чи може право вимоги на реалізацію майнового інтересу в майбутньому бути об'єктом власності, що визначає сутність інвестиційного процесу? У постанові Верховного Суду України від 30.01.2013 р. №6-168цс12 зазначено, що «майнові права на нерухомість, яка є об'єктом будівництва (інвестування) <...> не вважаються правом власності, оскільки об'єкт будівництва (інвестування) не існує на момент встановлення іпотеки, а тому не може існувати право власності на нього».

Право вимоги за інвестиційним договором відрізняється від права власності як абсолютного права, оскільки є похідним від зобов'язальних відносин. Право власності є різновидом речових прав і виникає за умови визначення лише правомочної сторони, без обмежень щодо кола осіб, які зобов'язані утримуватися від дій, що можуть заподіяти шкоду майну, майновим правам та інтересам особи. Тому, право іпотеки не можна прирівнювати до будь-якого речового права, зокрема, до права власності, і воно належить до системи зобов'язальних відносин. Це означає, що його недоцільно відносити до системи майнових прав.

У регулюванні майнових правовідносин важливим є дотримання «неписаного» принципу речового права *numerus clausus*, який означає вичерпність системи речових прав і неможливість їх розширення ні рішенням суду, ні умовами договору. Проте, незважаючи на цей принцип, судова практика його проігнорувала і ввела до національного правового простору нове речове право, яке не передбачене чинним законодавством

України. Однак, з огляду на преюдиціальне значення рішень Верховного Суду, це нове право стає обов'язковим для застосування.

Отже, до системи майнових прав, окрім законодавчо закріплених, судом було віднесено право очікування, що має посісти рівнозначне місце поруч із правами володіння, користування та розпорядження майном. Цей підхід фактично вимагає перегляду системи об'єктів цивільних прав, визначених у ст. 178 Цивільного кодексу України, а також встановлення критеріїв обігроздатності для нього. Однак, ефективність реалізації права очікування залежить від створення ефективних механізмів його захисту, як у цивільному, господарському, так і адміністративному судочинствах. Проте, адміністративно-судове законодавство не містить відповідних положень для регулювання конфліктів, пов'язаних з правами публічного майна України, що ускладнює захист цих прав у післявоєнний період відновлення майнових втрат, зумовлених збройною агресією Російської Федерації.

Правові основи та нормативне регулювання майнових очікувань визначаються законодавством кожної конкретної країни. Однак, загальні принципи та стандарти, які визначають правове статус майнових очікувань, можуть бути схожі.

У багатьох юрисдикціях право майнових очікувань може бути закріплене в цивільному кодексі або інших галузевих законодавчих актах, які регулюють цивільні правовідносини. Ці норми зазвичай визначають правовий статус майнових очікувань, умови їх виникнення, передачі та захисту.

Наприклад, український Цивільний кодекс містить норми, що визначають майнові права та їх регулювання, у той час як у США майнові права встановлюються на рівні окремих штатів. У рамках Європейського союзу правовий статус майнових очікувань може бути регульований різними директивами та регламентами. В країнах, таких як Китай та Індія,

майнові права визначаються відповідно до їхніх цивільних кодексів. Загальні принципи та стандарти, що визначають правовий статус майнових очікувань, можуть включати умови їх виникнення, передачі та захисту, а також регулювання судової практики та міжнародних договорів.

Крім того, судова практика може відігравати важливу роль у визначенні правових засад майнових очікувань. Рішення суду можуть уточнювати або розширювати обсяги прав та обов'язків, пов'язаних з майновими очікуваннями, а також встановлювати процедури їх захисту в конкретних ситуаціях.

Міжнародні договори та конвенції можуть мати вплив на правове регулювання майнових очікувань, особливо в контексті міжнародних відносин та транскордонних інвестицій [3].

Отже, правові основи та нормативне регулювання майнових очікувань можуть включати законодавчі акти, судову практику, а також міжнародні договори, що забезпечують правовий статус, захист та визначають умови майнових очікувань відповідно до відповідних юрисдикцій. Правове регулювання майнових очікувань визначається законодавством кожної конкретної країни.

Договірні відносини, як об'єкт майнового очікування, відображають сутність угод між сторонами, які визначають їхні права та обов'язки стосовно певних предметів або послуг. Це можуть бути різні види договорів, такі як купівля-продаж, оренда, позика тощо. Кожен такий договір породжує майнові очікування, що можуть включати передачу власності, право користування чи інші майнові переваги.

Наприклад, угода про купівлю-продаж нерухомості створює майнове очікування щодо передачі власності на цю нерухомість. Також, договір оренди утворює майнові очікування щодо права користування майном на певний термін. А угода про позичку грошей породжує майнові очікування щодо повернення позичених коштів.

Ці приклади демонструють, як договірні відносини в цивільному праві можуть становити основу для майнових очікувань між сторонами. Такий підхід робить договірні відносини важливим об'єктом дослідження в контексті майнових правовідносин.

Правові аспекти договірних майнових очікувань в Україні є важливою складовою цивільного законодавства. Цивільний кодекс України визначає правові рамки для укладання, виконання та припинення договорів. Стаття 632 Цивільного кодексу регулює права та обов'язки сторін у договірних відносинах. Відповідно до законодавства, сторони мають право на укладення договору на визначених умовах, а також зобов'язані дотримуватися умов, які вони прийняли [11].

Українська судова практика відіграє важливу роль у захисті майнових очікувань сторін у договірних відносинах. Наприклад, Вищий господарський суд України регулярно розглядає суперечки між бізнес-партнерами щодо виконання умов укладених договорів.

У рішеннях суду можна знайти приклади вирішення таких ситуацій. Наприклад, у справі між компаніями щодо невиконання умов поставки товару однією зі сторін, Вищий господарський суд може встановити порядок виконання умов договору, вимагати відшкодування збитків, а також застосувати штрафні санкції чи інші заходи відповідно до закону.

Процеси судового розгляду таких справ можуть включати аудієнції, доказову базу від обох сторін, аналіз законодавства та попередніх судових рішень. У результаті суд може винести рішення, яке встановлює права та обов'язки сторін у відповідності до закону та принципів справедливості.

Ці приклади демонструють важливість судової практики у забезпеченні ефективного захисту майнових інтересів сторін у договірних відносинах та встановленні правової стабільності в бізнесовому середовищі.

Отже, цивільне законодавство, включаючи Цивільний кодекс України, визначає правові рамки для договірних майнових очікувань, а

судова практика забезпечує їх захист і врегулювання в разі конфліктів між сторонами.

Умови виконання договірних зобов'язань є важливою складовою будь-якого договору і визначаються на основі домовленості між сторонами. Вони охоплюють різноманітні аспекти, такі як обов'язки сторін, строки виконання, ціни, якість товарів чи послуг, а також інші умови, що регулюють права та обов'язки кожної сторони.

Наприклад, у договорі купівлі-продажу нерухомості умовою може бути визначення строки передачі власності, яка може бути пов'язана з виплатою повної вартості об'єкту або іншими умовами, а також способу оплати, який може бути представлений як одноразовим платежем, так і розстрочкою.

Ці умови є важливими, оскільки вони визначають права та обов'язки сторін, а також забезпечують прозорість і стабільність у виконанні угоди. Порухення цих умов може призвести до негативних наслідків для сторін, включаючи втрату прибутку, збитки та навіть правові санкції [1].

Порухення договору може мати серйозні наслідки для сторін та їхніх майнових очікувань. Наприклад, невчасна поставка товару може спричинити втрату прибутку через затримку у виробництві чи продажі готової продукції. Неналежна якість наданих послуг може призвести до втрати репутації бізнесу та втрати клієнтів. Невиконання оплати у встановлений строк може створити фінансові труднощі для кредитора та призвести до затримки у виконанні інших зобов'язань.

Ці наслідки можуть також включати витрати на відшкодування збитків, такі як витрати на відновлення майна або компенсацію затрат на пошук альтернативних рішень. У деяких випадках може знадобитися участь суду для врегулювання ситуації та встановлення відповідальності за порушення угоди.

Важливо уникати порушень договорів та дотримуватися умов угоди, щоб забезпечити стабільність та ефективність у веденні бізнесу та зберегти майнові інтереси сторін [10].

Способи захисту та відшкодування збитків є важливою складовою вирішення спорів, які виникають у зв'язку з порушенням договірних умов. Одним з основних методів є звернення до суду, де сторони можуть знайти правове вирішення конфлікту та встановлення відповідальності за порушення угоди.

Поміж альтернативних методів розгляду спорів значною мірою виокремлюється медіація, що полягає у спробах сторін досягнути консенсусу за допомогою третього незалежного посередника. Цей процес сприяє вирішенню конфліктів безпосередньо між сторонами та може призвести до швидкого та ефективного компромісу.

Ще одним альтернативним методом є арбітраж, де спірні питання вирішуються незалежною та об'єктивною третьою стороною, відомою як арбітр. Вирок арбітражу має таку ж силу, як і рішення суду, і відповідає правовим принципам та нормам [13].

Крім того, можливі переговори між сторонами з метою досягнення мирного врегулювання спору без втручання суду. Цей метод може бути ефективним у випадках, коли сторони зацікавлені у швидкому та взаємовигідному вирішенні конфлікту.

Висновки. На основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що майнове очікування, як ключовий елемент договірних відносин, відіграє важливу роль у цивільному праві. Воно забезпечує стабільність і прогнозованість у взаємодії між сторонами, сприяючи правовій визначеності та захищеності їхніх майнових інтересів. Дослідження цього поняття та його впливу на договірні відносини є актуальним і важливим для подальшого розвитку цивільного права.

У результаті проведеного дослідження встановлено, що майнове очікування є самостійною правовою категорією, яка відрізняється від інших майнових прав. Воно базується на правовій основі, такій як договір, закон або судове рішення, і передбачає можливість отримання певних майнових благ у майбутньому. Правова природа майнового очікування визначає його як потенційне право, яке виникає за наявності визначених умов або подій, що забезпечує правову захищеність учасників цивільних відносин.

Вивчення правової природи майнових очікувань показало, що вони мають особливості, які відрізняють їх від інших майнових прав. Це підтверджується аналізом законодавства та судових рішень, які визнають майнові очікування як правомірні та захищені правомочності на майбутнє отримання майнових благ. Таке визнання потребує додаткового нормативного закріплення для підвищення правової визначеності

Аналіз існуючого законодавства та судової практики показав, що чинні правові норми не повністю враховують специфіку майнових очікувань, що призводить до правових колізій і ускладнень у судовій практиці. Недостатність правового регулювання майнових очікувань у договірних відносинах знижує рівень правової визначеності та ефективність захисту прав учасників цивільного обороту. Це підкреслює необхідність вдосконалення законодавства та розробки чітких правових норм, які б врегульовували питання майнових очікувань.

Існуючі правові норми не враховують всіх аспектів майнових очікувань, що створює проблеми для правозастосування. Недостатня регламентація цих відносин призводить до різних тлумачень і правових колізій.

Майнові очікування відіграють важливу роль у договірних відносинах, забезпечуючи стабільність і передбачуваність взаємовідносин між суб'єктами господарювання. Вони сприяють ефективному управлінню майновими інтересами, знижують правові ризики та запобігають

конфліктам. Договірні майнові очікування впливають на економічний розвиток, оскільки вони є основою для здійснення комерційних операцій, інвестування та обміну товарами і послугами. Це підкреслює важливість правового визнання та захисту майнових очікувань для забезпечення економічної стабільності та розвитку.

Дослідження економічного впливу майнових очікувань показало, що вони сприяють стабільності та передбачуваності у договірних відносинах. Це важливо для комерційних операцій та інвестицій, де правова захищеність майнових очікувань знижує ризики і підвищує довіру між учасниками ринку.

Література

1. Договір як універсальна форма правового регулювання: монографія / за заг. ред. проф. В. А. Васильєвої. Івано-Франківськ, 2016. 399 с.
2. Завальна Ж. В. Використання логіко-лінгвістичного методу щодо визначення сутності поняття «зобов'язання». *Публічне право*. 2013. № 1. С. 264-269. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2013_1_37 (дата звернення: 13.05.2024).
3. Про інвестиційну діяльність: Закон України №1560-XII від 18.09.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення: 10.05.2024).
4. Майданик Р. А. Місце зобов'язань в праві України. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 4. С. 3-7. URL: <http://pgr-journal.kiev.ua/index.php/arkhiv> (дата звернення: 20.05.2024).
5. Постанова Верховного Суду України від 30.01.2013 р. №6-168цс12. *Закон і бізнес*. URL: https://zib.com.ua/ua/15297-postanova_verhovnogo_sudu_ukraini_vid_30012013_6-168cs12.html (дата звернення: 10.05.2024).

6. Рабінович С. Конституційні принципи правової певності і захисту легітимних очікувань у діяльності публічної влади. *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2014. Вип. 60. С. 168-177.

7. Ріш Ф. «Право очікування» в контексті частини 2 статті 190 Цивільного кодексу України. *Держава і право: збірник наукових праць. Серія Юридичні науки*. Вип. 74 / Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. Київ: Вид-во «Юридична думка», 2016. С. 263-279. URL: http://idpnan.org.ua/files/2020/rish-f.a.-maynovi-prava-yak-ob_ekt-zastavnih-vidnosin-_porivnyalni-aspekti__d_.pdf (дата звернення: 10.05.2024).

8. Ріш Ф. В. Законодавчий задум застосування частини 2 статті 190 Цивільного кодексу України. *Міжнародне та національне законодавство: 14 способи удосконалення: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Дніпро, 30-31 березня 2018 р.). Дніпро: Дніпровський гуманітарний університет, 2018. С. 57-60. URL: http://idpnan.org.ua/files/2020/rish-f.a.-maynovi-prava-yak-ob_ekt-zastavnih-vidnosin-_porivnyalni-aspekti__d_.pdf (дата звернення: 10.05.2024).

9. Розгон О.В. Вплив рішень Європейського Суду з прав людини на визначення майна та складу майна. *Eurasian academic research journal*. 2016. № 4 (04). С. 64-73. URL: <https://ekhnuir.karazin.ua/items/dc04de79-82d4-4e3f-9b2c-d631e8fde779/full> (дата звернення: 10.05.2024).

10. Харитонов Є. О. Цивільне право: посіб. для підгот. до іспиту. Харків: Одиссей. 2013. 256 с.

11. Харитонов, Є. О. Цивільне право України: підручник. 3-є вид., перероб. і допов. К.: Істина, 2013. 806 с.

12. Цивільне право України: Договірні та недоговірні зобов'язання: підручник; за заг. ред. С.С. Бичкової. 3-тє вид., змін. та допов. Київ: Правова єдність: Алерта, 2014. 495 с.

13. Цивільний кодекс України: наук.-практ. коментар: пояснення, тлумачення, рекомендації з використанням позицій вищих судових

інстанцій Міністерства юстиції, науковців, фахівців: правникам, нотарям, адвокатам, суддям, викладачам, студентам. Х.: Страйд, 2009. Т. 8: Договори про передачу майна у власність та користування / Л. М. Баранова та ін.; за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої. 2013. 670 с. URL: <https://11l.innk/b781D> (дата звернення: 10.05.2024).

14. Цивільний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 190 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 10.05.2024).

15. Шимон С.І. Теорія майнових прав як об'єктів цивільних правовідносин: монографія. К.: Юрінком Інтер, 2014. 664 с.

16. Smith J. Property Is Not Just a Bundle of Rights. *Econ journal watch*. 2011. Vol. 8(3). P. 279-291. URL: <https://econjwatch.org/articles/property-is-not-just-a-bundle-of-rights> (дата звернення: 15.05.2024).

17. María González property expectations. URL: https://scholar.google.com/scholar?hl=uk&as_sdt=0%2C5&q=María+González&btnG= (дата звернення: 15.05.2024).

18. Schlegel R.-O. *Ausgewahlte Probleme zum Anwartschaftsrecht aus der Auffassung: zugleich einrechtsver-gleichender Beitrag uber den auperbucherlichen Erwerb im osterreichischen Recht*. Frankfurt am Main; Berlin; Bern; New York; Paris; Wien: Lang, 1995.

References

1. Vasylieva, V. A. (Ed.). (2016). *Dohovir yak universalna forma pravovoho rehuliuвання: monohrafiia* [The contract as a universal form of legal regulation: a monograph]. Ivano-Frankivsk [in Ukrainian].

2. Zavalna, Zh. V. (2013). *Vykorystannia lohiko-linhvistychnoho metodu shchodo vyznachennia sutnosti poniattia «zoboviazannia»* [The use of the logical-linguistic method for determining the essence of the concept of "obligation"].

Publichne pravo, 1, 264-269. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2013_1_37 [in Ukrainian].

3. Pro investytsiinu diialnist: Zakon Ukrainy [On investment activity: Law of Ukraine]. (1996). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> [in Ukrainian].

4. Maidanyk R. A. (2006). Mistse zoboviazan v pravi Ukrainy [The place of obligations in Ukrainian law]. *Pidpriumnytstvo, hospodarstvo i pravo*, 4, 3-7. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/index.php/arkhiv> [in Ukrainian].

5. Postanova Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 30.01.2013 r. №6-168tss12 [Resolution of the Supreme Court of Ukraine]. *Zakon i biznes*. URL: https://zib.com.ua/ua/15297-postanova_verhovnogo_sudu_ukraini_vid_30012013_6-168cs12.html [in Ukrainian].

6. Rabinovych, S. (2014). Konstytutsiini pryntsypy pravovoi pevnosti i zakhystu lehitymnykh ochikuvan u diialnosti publichnoi vlady [Constitutional principles of legal certainty and protection of legitimate expectations in public authority activities]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii yurydychna*, 60, 168-177 [in Ukrainian].

7. Rish, F. (2018). «Pravo ochikuvannia» v konteksti chastyny 2 statti 190 Tsyvilnoho kodeksu Ukrainy [Right of expectation" in the context of part 2 of article 190 of the Civil code of Ukraine]. *Derzhava i pravo: zbirnyk naukovykh prats. Serii Yurydychni nauky*. In-t derzhavy i prava im. V.M. Koretskoho NAN Ukrainy. Kyiv: Vyd-vo «Iurydychna dumka», 74, 263-279. URL: http://idpnan.org.ua/files/2020/rish-f.a.-maynovi-prava-yak-ob_ekt-zastavnih-vidnosin-_porivnyalni-aspekti__d_.pdf [in Ukrainian].

8. Rish, F. V. (2018). Zakonodavchyi zadum zastosuvannia chastyny 2 statti 190 Tsyvilnoho kodeksu Ukrainy [Legislative Intent of part 2 of article 190 of the civil code of Ukraine]. *Mizhnarodne ta natsionalne zakonodavstvo: 14 sposoby udoskonalennia: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf.* (pp. 57-60).

Dnipro: Dniprovskiyi humanitarniy universytet. URL:
http://idpnan.org.ua/files/2020/rish-f.a.-maynovi-prava-yak-ob_ekt-zastavnih-vidnosin-_porivnyalni-aspekti__d_.pdf [in Ukrainian].

9. Rozghon, O.V. (2016). Vplyv rishen Yevropeiskoho Sudu z prav liudyny na vyznachennia maina ta skladu maina [The influence of European Court of human rights (ECHR) decisions on the definition and composition of property]. *Eurasian academic research journal*, 4 (04), 64-73. URL: <https://ekhnuir.karazin.ua/items/dc04de79-82d4-4e3f-9b2c-d631e8fde779/full> [in Ukrainian].

10. Kharytonov, Ye. O. (2013). Tsyvilne pravo: posib. dlia pidhot. do ispytu ispytu [Civil law: a study guide for exam preparation]. Kharkiv: Odissei [in Ukrainian].

11. Kharytonov, Ye. O. (2013). Tsyvilne pravo Ukrainy: pidruchnyk [Civil law of Ukraine: a textbook]. 3-e vyd., pererob. i dopov. K.: Istyna [in Ukrainian].

12. Bychkova, S.S. (Ed.). (2014). Tsyvilne pravo Ukrainy: Dohovirni ta nedohovirni zoboviazannia: pidruchnyk [Civil law of Ukraine: contractual and non-contractual obligations: a textbook]. 3-tie vyd., zmin. ta dopov. Kyiv: Pravova yednist: Alerta [in Ukrainian].

13. Baranova L. M. et al. (2013). Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: nauk.-prakt. komentar [Civil Code of Ukraine: Scientific and Practical Commentary]. Poiasnennia, tлумachennia, rekomendatsii z vykorystanniam pozytsii vshchychk sudovykh instantsii Ministerstva yustytisii, naukovtsiv, fakivtsiv: pravnykam, notariam, advokatam, suddiam, vykladacham, studentam. Kh.: Straid, 2009. T. 8: Dohovory pro peredachu maina u vlasnist ta korystuvannia / za red. prof. I. V. Spasybo-Fatieievoi. URL: <https://11l.ink/b781D> [in Ukrainian].

14. Tsyvilnyi kodeks Ukrainy [Civil Code of Ukraine]. (2003). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> [in Ukrainian].

15. Shymon, S.I. (2014). Teoriia mainovykh prav yak obiektiv tsyvilnykh pravovidnosyn: monohrafiia [Theory of Property Rights as Objects of Civil Legal Relations: a monograph]. K.: Yurinkom Inter [in Ukrainian].

16. Smith, J. (2011). Property Is Not Just a Bundle of Rights. *Econ journal watch*, 8(3), 279-291. URL: <https://econjwatch.org/articles/property-is-not-just-a-bundle-of-rights>.

17. María González property expectations. URL: https://scholar.google.com/scholar?hl=uk&as_sdt=0%2C5&q=María+González&btnG=.

18. Schlegel, R.-O. (1995). Ausgewahlte Probleme zum Anwartschaftsrecht aus der Auffassung: zugleich einrechtsvergleichender Beitrag uber den auperbucherlichen Erwerb im osterreichischen Recht. Frankfurt am Main; Berlin; Bern; New York; Paris; Wien: Lang.